

Allah büyük-küçük, sağ-sol gibi şeyler yaratmamıştır, meyelan da bu kategoridendir, diyorsunuz. "Meyelan" insanda Allah'ın bir tecellisi midir; yoksa acizlik, fakirlik gibi Allah'ta olmayan bir şey midir?

Emr-i itibari, varlık ile yokluk arasında bir varlık türüdür. Hayali ve zihni bir varlık değildir. Hakikatte var olan bir varlıktır. Harici bir cismi ve vücudu olmadığından, Allah'ın kudret sıfatına konu olmaz ve kudretin tecelli alanına girmez.

İnsandaki irade ve iradenin aslını ve esasını teşkil eden meyelan ve meyalandaki tasarruf da itibari emir sınıfındandır. Bu yüzden **illet-i tamme**, yani bir fiilin oluşmasında gerekli tüm sebepler, itibari emirlerde işlemez ve gerekmez.

İradenin çalışma düzeneğinde, yani seçme anında, harici ve cismi, hiçbir sebep müdahil olamaz. Harici ve cismi şeyleri yaratan kudrete tesir etmez. Yani "*illet-i tamme istemez*" denilirken, Allah'ın kudret sıfatının müdahil olmadığı vurgulanıyor. Yoksa, meyelan veya meyalandaki tasarruf, İlahi tasarım ve tecellinin tamamen dışında özerk bir şeydir demek, hatalı olur.

Meyelan, İlahi irade ve ilmin genel bir tasarım ve projesidir. Yani Allah insanı yaratırken bu meyalan da murad edilmiş ve icat edilmiştir.

Varlık sınıfından mümkünatın üç kısmı vardır.

Biri mevcut, yani varlık sahasına çıkmış, harici vücudu olan her şey. Bu mevcudatı yaratan ve idare eden; Allah'ın kudret sıfatıdır. Burada kulun hiçbir müdahalesi olamaz.

Mümkünatın **ikinci sınıfı ise, "madum"**dur. Yani, varlık sahasına çıkması mümkün ve caiz olup da, henüz varlık sahasına çıkmamış olan şeylerdir.

Mümkünatın üçüncüsü, irade ve ruhun mahiyeti ile alakalı olan kısmı ise, itibari ve nispi şeyler dediğimiz; **"mevcut ile madum" arası olan** varlıklardır.

Bu üçüncü sınıf olan **itibari** ve **nispi emirler**, ne mevcuttur, ne de madumdur; ikisi arasında bir makam ve mevkie sahiptirler. Bu sınıfta Allah'ın kudret sıfatının taalluk ve tecellisi yoktur, **mec'uldür**; ama mahluk değildirler. Yani Allah'ın tasarımı ve tercihidirler; ama kudretin alanı olan mahlukat sınıfından değildirler.

İnsanda tecelli eden her şeyin Allah'ta da tasavvur edilmesi caiz değildir. Yani Allah, insanda meyil duygusunu yarattı ya da varlığını murat etti diye, Onda da meylin olması gerekmiyor. Mahlukat ile Allah'ı kıyaslamak şirk olur.

Allah mahlukattan ve onun sıfatlarından münezze ve mukaddestir.